

Turizm ve Konaklama Eğitimi Literatüründe Kültürlerarası Yeterlilik Araştırmaları: Bibliyometrik Bir Analiz

Kaan KASAROĞLU¹
Simge KÖMÜRCÜ SARIBAŞ²

MAKALE BİLGİSİ:

Beyan (Tez/ Bildiri):

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Benzerlik Raporu: Alındı

Makale Türü: Araştırma makalesi

Makale Kayıt Tarihi: 03.09.2026

Onay Tarihi: 29.09.2026

Atıf: Kasaroğlu K. & Kömürcü Sarıbaş, S. (2026). Turizm ve Konaklama Eğitimi Literatüründe Kültürlerarası Yeterlilik Araştırmaları: Bibliyometrik bir Analiz. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 9(2), 116-135.
DOI: [10.29228/cudes.96488](https://doi.org/10.29228/cudes.96488)

Özet

Bu çalışmada, turizm ve konaklama eğitimi bağlamında kültürlerarası yeterlilik literatürünün gelişiminin, yapısının ve temel araştırma eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Web of Science ve Scopus veri tabanlarında gerçekleştirilen sistematik tarama sonucunda belirlenen 56 makale, bibliyometrik analiz ve içerik analizi yoluyla incelenmiştir. Bibliometrix paketi ve Biblioshiny arayüzü ile VOSviewer kullanılarak gerçekleştirilen analizler, yayınların özellikle 2021 sonrasında arttığını, bilimsel üretimde Amerika Birleşik Devletleri ve Çin'in öne çıktığını ve kültürlerarası yeterliliğin alanın kavramsal yapısında merkezi bir konumda bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca alanın farklı entelektüel kaynaklardan beslendiği ve kültürlerarası yeterliliğin kültürlerarası iletişim, kültür ve küreselleşme gibi kavramlarla ilişkilendirildiği belirlenmiştir. İçerik analizi, çalışmaların çoğunlukla kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesine odaklandığını; eğitimsel uygulamaların ise sınıf içi ve deneyimsel öğrenme, saha ve uluslararası deneyimler ile teknoloji destekli öğrenme çerçevesinde şekillendiğini göstermiştir. Sonuç olarak, artan akademik ilgiye karşın eğitimciler ile eğitimsel yapı ve yaklaşımlara odaklanan araştırmaların görece sınırlı kaldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası Yeterlilik, Turizm ve Konaklama Eğitimi, Bibliyometrik Analiz, İçerik Analizi.

Research on Intercultural Competence in the Tourism and Hospitality Education Literature: A Bibliometric Analysis

Abstract

This study examines the development, structure, and main research trends of the literature on intercultural competence in tourism and hospitality education. Following a systematic search of Web of Science and Scopus, 56 articles were examined through bibliometric and content analyses. Analyses conducted using the Bibliometrix package and its Biblioshiny interface, along with VOSviewer, showed that publications increased particularly after 2021, with the United States and China leading scientific production and intercultural competence occupying a central position in the field's conceptual structure. The field also draws on diverse intellectual foundations, while intercultural competence is associated with concepts such as intercultural communication, culture, and globalization. Content analysis showed that studies predominantly focused on developing intercultural competence, while educational practices involved classroom-based and experiential learning, field and international experiences, and technology-enhanced learning. Overall, despite growing scholarly interest, research focusing on educators and educational structures and approaches remains relatively limited.

Keywords: Intercultural Competence, Tourism and Hospitality Education, Bibliometric Analysis, Content Analysis.

¹ Arş. Gör., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 0000-0003-1647-6145, kaan.kasaroğlu@ikcu.edu.tr.

² Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 0000-0002-9094-3023, simge.komurcu@ikcu.edu.tr.

1. GİRİŞ

Turizm endüstrisinin gereksinim duyduğu mesleki formasyonun bireylere kazandırılması, mesleki turizm eğitiminin temel amacını oluşturmaktadır (Avcıkurt ve Karaman, 2002: 53). Nitekim turizm eğitimi, turizm endüstrisinde istihdam edilecek bireylerin yetkinlik ve becerilerinin şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Philips, 2023: 48). Bu doğrultuda, turizm eğitimi kapsamında bireylere kazandırılması amaçlanan yeterliliklerin, turizm endüstrisinin kendine özgü özellikleri göz önünde bulundurularak ele alınması gerekmektedir. Bu özelliklerden biri, turizm endüstrisinin gerek misafirler gerekse hizmet sağlayıcılar açısından farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin bir araya geldiği ve kültürel etkileşimin yaygın olarak gerçekleştiği çok kültürlü yapısıdır (Sangpikul, 2009: 13; Grobelna, 2015: 101; Kotsaga, 2015: 213; Gülduran, Çaprak ve Gürdoğan, 2020: 666; Saatçı ve Türkmen, 2020: 1958). Turizm endüstrisinin bu yapısı, endüstride faaliyet gösterecek bireylerin mesleki ve teknik yeterliliklerinin yanı sıra daha geniş bir yetkinlik setine sahip olmalarını gerekli kılmaktadır (Fei vd., 2025: 140; Maneethai, 2025: 189). Bu bağlamda, turizm endüstrisinde istihdam edilecek bireylerden beklenen bu yetkinliklerden biri de kültürlerarası yeterliliklerdir (Sheldon vd., 2008: 67; Zehrer ve Mössenlechner, 2009: 275; Luka, Vaidesvarans ve Vinklere, 2013: 5; Kim ve Jeong, 2018: 121). Nitekim Badu-Baiden vd. (2025: 82), uluslararası ve kültürel açıdan çeşitlilik gösteren turizm endüstrisinde kültürlerarası yeterliliğin endüstrinin başarısı açısından kritik öneme sahip olduğunu belirtmektedir.

En genel hali ile kültürlerarası yeterlilik, dilsel ve kültürel açıdan kendisinden farklı bireylerle etkileşim kurarken etkili ve uygun biçimde hareket edebilmek için gerekli olan karmaşık bir yetenekler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Fantini ve Tirmizi, 2006: 12). Bu kapsamda kültürlerarası yeterlilik; değer, tutum, bilgi ve beceriler ile farkındalık, eleştirel anlayış ve davranışsal esneklik gibi farklı unsurları kapsamaktadır (Schwarzenthal, Schachner, Juang ve Van De Vijver, 2020: 323; Barrett ve Borghetti, 2025: 105-106). Söz konusu yeterliliğin mesleki yaşamdaki önemi, daha önce belirtildiği gibi, farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin yoğun biçimde etkileşimde bulunduğu turizm endüstrisi açısından da belirginleşmektedir. Nitekim kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesinin, turizm öğrencilerinin gelecekteki mesleki yaşamlarına hazırlanmalarına ve turizm endüstrisinin gereksinimlerine daha iyi uyum sağlamalarına katkıda bulunabileceği ifade edilmekte (Luka, Vaidesvarans ve Vinklere, 2013: 5; Liu, Liu ve King, 2022: 9-10), bu yeterliliğin geliştirilmesinde eğitimin önemine vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda, turizm öğrencilerinin kültürlerarası yeterliliklerinin geliştirilmesine yönelik farklı eğitimsel yaklaşımları ele alan çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiş (Choi ve Bae, 2022; Shen, Chen ve Qiu, 2022; Wang, Yang ve Chen, 2023; Muñoz, Roma ve Almiñe-Catacutan, 2025), ancak turizm ve konaklama eğitimi bağlamında kültürlerarası yeterlilik araştırmalarının mevcut yapısını bütüncül olarak inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamış olması mevcut araştırmanın temel motivasyonunu oluşturmuştur.

Bu araştırmanın amacı, turizm ve konaklama eğitimi bağlamında kültürlerarası yeterliliğe ilişkin literatürün gelişimini ve bilimsel yapısını bütüncül olarak ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, Web of Science ve Scopus veri tabanlarında gerçekleştirilen tarama sonucunda, belirlenen dahil etme ve hariç tutma kriterleri doğrultusunda araştırma kapsamına alınan 56 çalışma bibliyometrik analiz ve içerik analizi aracılığıyla incelenmiştir. Elde edilen bulguların, alanın temel araştırma eğilimlerini ve çalışmaların başlıca özelliklerini ortaya koyarak ilgili literatürün mevcut durumunun daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesine katkı sağlaması hedeflenmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turizm Eğitimi

Farklı bilim dalları ve toplumu da doğrudan ilgilendirdiği için standart bir tanımı bulunmayan eğitim kavramı (Özer ve Atik, 2014: 17; Çelikkaya, 2016: 26), en genel hali ile bireyleri daha önceden belirlenmiş amaçlara yönelik yetiştirme süreci olarak ifade edilmektedir (Fidan ve Erden, 1998: 12). Mevcut eğitim sistemi farklı alt başlıklara ayrılarak değerlendirilebilse de, Karaman'a (2022: 7) göre eğitim temel ve mesleki olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Nitekim küresel düzeyde turizm eğitimi de "mesleki eğitim" kapsamında ele alınmakta (Pelit ve Güçer, 2006: 141; Inui, Wheeler ve Lankford, 2006; Aksu ve Bucak, 2012: 9) ve mesleki eğitim kavramı "uzmanlaşmamış ya da yarı uzman işgücünü, uzmanlık gerektiren ve özel nitelikte görevlere hazırlamak amacıyla yapılan çalışmaların bütünü" olarak tanımlanmaktadır (Ağaoğlu, 1991: 32).

Mesleki eğitimin tanımından da anlaşılacağı üzere turizm eğitime yönelik temel beklenti endüstrinin ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünün yetiştirilmesidir (Pauze, 1993: 62; Ayaz ve Çufalı, 2025: 152). Turizm endüstrisinin insan temelli yapısı (Ünlüöner, 1993: 498; Cooper ve Shepherd, 1997: 35), başka bir ifadeyle hizmet kalitesinin doğrudan nitelikli iş gücüne bağlı olması (Öztürk ve Seyhan, 2005: 128) turizm endüstrisinde istihdam edilecek personelin gerekli bilgi ve beceriler ile donatılmasını gerekli kılmaktadır (Bayer, 1998: 145; Ural ve Pelit, 2002: 76). Bu noktada, turizm eğitimi bireylere turizm endüstrisinin gereksinim duyduğu mesleki yeterlilikleri kazandırarak endüstriye hazırlamayı amaçlayan planlı bir eğitim süreci olarak değerlendirilmektedir (Olca, 2008: 384).

Nitelikli insan kaynağı, turizm endüstrisindeki fiziksel kaynaklara anlam katan ve etkin kullanılmasını sağlayan temel unsurlardan biridir (Ünlüöner ve Boylu, 2005: 13). Bu çerçevede turizm eğitimi endüstriye nitelikli insan kaynağı yetiştirmesi yoluyla rekabet gücünün artırılması, hizmet sunumuna yönelik standartlaşmanın sağlanması, turizmin ana kaynağı durumunda olan çevresel unsurların sürdürülebilirliğinin sağlanması ve değişen beklenti ve talepler ile gelişmelere karşılık verebilme gibi kazanımların elde edilmesine katkı sunmaktadır (Timur, 1992: 47; Usta, 1995: 189; Amoah ve Baum, 1997: 5; Aymanıkuy ve Aymanıkuy, 2002: 30). Bu bağlamda, turizm eğitimi ve turizm eğitim kurumları, turizm endüstrisinin gelişimine paralel olarak tarih içerisinde şekillenmiştir.

Turizm eğitiminin tarihsel gelişimi incelendiğinde, eğitim kurumlarının ilk kurumsal örneklerinin 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda, 1893 yılında İsviçre’de kurulan École Hôtelière de Lausanne (EHL), dünyada faaliyet gösteren ilk turizm eğitim kurumu olarak kabul edilmektedir (EHL, 2026). Bu kurumu, yine İsviçre’de 1909 yılında kurulan SHL Schweizerische Hotelfachschule Luzern izlemiş ve 164 öğrenci ile eğitime başlamıştır (SHL, 2026). Yükseköğretim düzeyinde kurumsallaşma sürecine ilişkin başlıca eğitim kurumlarına yönelik bilgiler ise Tablo 1’de sunulmaktadır:

Tablo 1. Turizm Eğitiminin Yükseköğretim Düzeyinde Tarihsel Gelişimi

Kuruluş Yılı	Kurum Adı	Şehir/Ülke
1914	International Institute for the Hotel Training System	Düsseldorf, Almanya
1922	Cornell University	Ithaca, ABD
1927	Michigan State University	Michigan, ABD
1929	Research Institute for Tourism (Berlin Graduate School)	Berlin, Almanya
1934	Institute for Tourism Research	Viyana, Avusturya
1941	Research Institute for Tourism	Bern, İsviçre
1950	Institute for Tourism Economics	Münih, Almanya
1961	Research Institute for Tourism	İsviçre
1962	West Flemish Study Office (WES)	Bruges, Belçika

Kaynak: Kozak ve Kozak, 2016: 280’den yararlanılmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde, turizm eğitiminin yükseköğretim düzeyinde kurumsallaşmasına yönelik ilk örneklerin ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Zaman içerisinde bu gelişimin Avrupa dışına da yayıldığı ve özellikle ABD’de açılan üniversite programlarıyla birlikte turizm eğitiminin yükseköğretim sistemi içerisinde daha geniş bir yer edinmeye başladığı anlaşılmaktadır. İlerleyen yıllarda ise turizm endüstrisinin gelişimine paralel olarak turizm eğitiminin yükseköğretim düzeyindeki kurumsallaşma süreci farklı ülkelerde de hız kazanmıştır. Bu kapsamda, 1965 yılında Tayvan’da (Horng ve Lee, 2005: 172), 1976 yılında Avustralya’da (Wang, Ayres ve Huyton, 2010: 8), 1979 yılında Çin’de (Zhang ve Fan, 2005: 118) ve 1995 yılında İran’da (Seyfi, Nikjoo ve Samimi, 2019: 67) yükseköğretim düzeyinde turizm eğitime yönelik ilk adımların atıldığı görülmektedir. Bu gelişmeler, turizm eğitiminin zaman içerisinde farklı ülkelerde kurumsallaşarak uluslararası ölçekte yaygınlaştığını göstermektedir.

Dünyanın farklı ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de turizm eğitimi zaman içerisinde kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Bu bağlamda, Türkiye’de turizm eğitiminin gelişiminde planlı kalkınma dönemi önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Ertürk, 2023: 703). Bununla birlikte, planlı kalkınma dönemi öncesinde de turizm eğitime yönelik çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, Osmanlı İmparatorluğu döneminde seyyah ve tercümanlara ilişkin yasal düzenlemeler yapılmış, Cumhuriyet’in ilk yıllarında ise hukuki ve kurumsal girişimler sürdürülmüştür (Ünlüöner, 1993: 499). 1953-1960 yılları arasında ticaret liselerinde açılan turizm meslek kursları ile turist rehberliğine yönelik kurslar, turizm alanındaki eğitim faaliyetlerinin

gelişimine katkı sağlamıştır (Olalı, 1984: 205). Bu süreç, 1961-1962 öğretim yılında Ankara Otelcilik Okulu'nun açılmasıyla birlikte daha sistematik ve kurumsal bir yapıya kavuşmuştur (Ertürk, 2023: 704).

Planlı kalkınma dönemiyle birlikte Türkiye'de turizm eğitimi daha sistemli ve örgütlü bir yapıya kavuşmuştur. Bu dönemde ortaöğretim düzeyinde yeni otelcilik okulları açılmış, 1975 yılında ise bu okullar "Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi" adı altında yeniden yapılandırılmıştır. Üniversite düzeyinde turizm eğitimi ise 1965-1966 öğretim yılında Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu'nun kurulmasıyla başlamış, sonraki yıllarda Ege, Hacettepe, Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi ve Erciyes Üniversitesi bünyesinde açılan ön lisans ve lisans programlarıyla yaygınlaşmıştır (Ünlüöner ve Boylu, 2005: 14).

Günümüzde Türkiye'de turizm eğitimi, örgün eğitim sistemi içerisinde ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerinde yürütülmektedir (Pelit ve Güçer, 2006: 143). Ortaöğretim düzeyinde turizm alanına yönelik eğitim, mesleki ve teknik Anadolu liseleri bünyesinde sürdürülürken; yükseköğretim düzeyinde ise ön lisans, lisans ve lisansüstü programlar aracılığıyla devam etmektedir (Ünlüöner vd., 2010: 146). Lisans düzeyi örnek alındığında, 2025 yılı itibarıyla Türkiye'de turizm eğitimi; 59 üniversitede Turizm İşletmeciliği, 97 üniversitede Gastronomi ve Mutfak Sanatları, 39 üniversitede Turizm Rehberliği, 20 üniversitede Rekreasyon Yönetimi ve 9 üniversitede Turizm ve Gastronomi Yönetimi Programları olmak üzere farklı lisans programları aracılığıyla yürütülmektedir (YÖK Atlas, 2026).

Turizm eğitiminin zaman içerisinde yaygınlaşması, turizm endüstrisinin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine önemli katkılar sağlamıştır. Ancak turizm eğitiminin başarısını yalnızca program veya kurum sayısındaki artışla açıklamak mümkün değildir. Başarının değerlendirilmesinde, sunulan eğitimin niteliği de en az nicelik kadar önem taşımaktadır (Timur, 1992: 51-53; Liu, Tsai, Horng ve Lee, 2010: 2; Austin, 2012: 58). Bu bağlamda, günümüz eğitim anlayışı öğrencilerin yalnızca mesleğinin gerektirdiği bilgi ve becerilerle değil; aynı zamanda iletişim, iş birliği, eleştirel düşünme ve sosyal/kültürel farkındalık gibi 21. yüzyıl yeterlilikleriyle de donatılmasını gerekli kılmaktadır (Voogt ve Roblin, 2012: 308). Nitekim Tourism Education Futures Initiative (TEFI) kapsamında gerçekleştirilen zirvede de geleceğin turizm eğitiminde kültürel çeşitlilik, açıklık, eleştirel düşünme ve duygusal zekâ gibi değerlerin temel alınması gerektiği vurgulanmıştır (Sheldon vd., 2008: 65). Bu doğrultuda, günümüz turizm eğitimi kapsamında önem kazanan 21. yüzyıl yeterliliklerinden biri de kültürlerarası yeterlilik kavramıdır (Maneethai, 2025).

2.2. Kültürlerarası Yeterlilik

Kültürlerarası yeterlilik kavramının anlaşılabilmesi için ilk olarak kültür kavramının bilinmesi önem arz etmektedir (Akarçay Ulutaş, 2020: 1250). Türk Dil Kurumuna (TDK, 2026) göre kültür kavramı, "*Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü*" olarak ifade edilmektedir. Kültür, bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerler, normlar, inançlar, davranış ve iletişim biçimleri ile ortak varsayım ve uygulamaları kapsayan ve bu şekilde bir grubu diğerinden ayıran bir yapıdır (Başbay, Kağnıcı ve Sarsar, 2013: 49; Deardorff, 2020: 4). Toplumların giderek çok kültürlü bir yapıya dönüşmesi ve kültürel çeşitliliğin artması, farklı kültürlerden bireyler arasındaki iletişim ve etkileşim süreçlerinin daha iyi anlaşılmasını gerekli hale getirmiştir (Campinha-Bacote, 2002: 181; Van Oudenhoven, Ward ve Masgoret, 2006: 637; Van Der Zee, Van Oudenhoven, Ponterotto ve Fietzer, 2013: 118). Bu noktada kültürlerarası yeterlilik, farklı kültürlerden bireyler arasındaki iletişim ve etkileşim süreçleri açısından önemli bir kavram olarak öne çıkmaktadır.

Kültürlerarası yeterlilik kavramının temelleri 1930'lu yıllara uzanmakla birlikte, kavramın kapsamlı biçimde ele alınması 1970'li yıllardan itibaren başlamıştır (Sarı ve Özdiş, 2022: 220). Uzun yıllardır farklı perspektiflerden ele alınan kültürlerarası yeterliliğin tanımına yönelik literatürde net bir fikir birliği bulunmamaktadır (Kempen ve Engel, 2017: 41). Bununla birlikte, kavramın kültürlerarası iletişim yeterliliği, kültürlerarası etkileşim, kültürlerarası duyarlılık, kültürel zekâ ve küresel yeterlilik gibi farklı terimlerle ele alınması, kavrama ilişkin terminolojik çeşitliliğin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Fantini, 2007: 9). Chen (2022: 15) kültürlerarası yeterliliği, "*farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerle kurulan etkileşimde iletişim amacına uygun ve etkili bir şekilde ulaşabilme becerisi*" olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Fantini (2007: 9)

kültürlerarası yeterlilik kavramını, “*dilsel ve kültürel açıdan farklı bireylerle gerçekleştirilen etkileşimlerde etkili ve uygun davranabilmek için gerekli olan yetenekler bütünü*” olarak ifade ederken, Wolff ve Borzikowsky (2018: 488) “*farklı kültürlerden bireylerle uygun ve etkili bir şekilde etkileşim kurabilmek için gerekli olan çeşitli beceriler*” olarak tanımlamaktadır. Görüldüğü üzere, kültürlerarası yeterliliğe ilişkin tanımlar farklılık göstermekle birlikte, etkililik ve uygunluk bu tanımlarda ortak olarak vurgulanan iki temel unsur olarak öne çıkmaktadır. Burada sözü geçen etkililik, önem verilen amaç ve hedeflere başarılı bir şekilde ulaşılmasını ifade ederken; uygunluk, etkileşim sürecinde geçerli olan kural, norm ve beklentilerin önemli ölçüde ihlal edilmemesini ifade etmektedir (Spitzberg, 1991: 354).

Kültürlerarası yeterlilik, çok boyutlu bir yapı olarak ele alınmaktadır (Griffith, Wolfeld, Armon, Rios ve Liu, 2016: 2). Bu doğrultuda, literatürde kültürlerarası yeterliliğin kapsamını ve çok boyutlu yapısını açıklamaya yönelik farklı model ve çerçeveler yer almaktadır (Berka, 2021). Bu kapsamda, kültürlerarası yeterliliğe ilişkin temel yaklaşımlardan biri Bennett’in (1993) Gelişimsel Kültürlerarası Duyarlılık Modelidir (DMIS). Model, bireyin kültürel farklılıklara ilişkin bakış açısındaki değişimi aşamalı bir gelişim süreci üzerinden açıklamaktadır. Bu süreç, inkâr, savunma ve minimizasyon olmak üzere üç etnosentrik aşama ile kabul, uyum ve bütünleşmeden oluşan üç etnorelativist aşamayı kapsamaktadır (Sinicrope, Norris ve Watanabe, 2007: 8-9; Wilberschied, 2015: 2).

Bir diğer yaklaşım olan Byram’ın (1997) Kültürlerarası İletişimsel Yeterlilik Modeli; bilgi bileşeni (savoirs), tutum bileşeni (savoir être), yorumlama ve ilişkilendirme becerileri bileşeni (savoir comprendre), keşfetme ve etkileşim becerileri bileşeni (savoir apprendre/faire) ile eleştirel kültürel farkındalık bileşeni (savoir s’engager) olmak üzere beş temel bileşenden oluşmaktadır (Byram, 2021: 44). Modelde bilgi bileşeni, bireyin kendi ve diğer kültürlerle ilişkin bilgisini; tutum bileşeni ise kültürel farklılıklara yönelik merak ve açıklığını ifade etmektedir. Yorumlama ve ilişkilendirme becerileri bileşeni, farklı kültürel unsurları açıklama ve ilişkilendirmeyi; keşfetme ve etkileşim becerileri bileşeni ise yeni kültürel bilgiler edinerek bunları etkileşim sürecinde kullanabilmeyi kapsamaktadır. Son olarak eleştirel kültürel farkındalık bileşeni, bireyin kendi kültüründeki ve diğer kültürlerdeki değerleri eleştirel biçimde değerlendirebilmesini ifade etmektedir (Byram, 2021: 44-48, 64-65, 90; Tsatzali vd., 2025: 2-3). Deardorff (2006) ise kültürlerarası yeterliliği Piramit ve Süreç Modeli olmak üzere birbiriyle ilişkili iki model üzerinden açıklamaktadır. Her iki modelde de saygı, açıklık ve merak gibi tutumlar; kültürel öz farkındalık ve kültürel bilgi gibi bilgi unsurları ile dinleme, gözlemleme, analiz etme ve yorumlama gibi beceriler kültürlerarası yeterliliğin temelini oluşturmaktadır. Piramit Modelinde bu unsurların gelişimi, uyum, esneklik ve empati gibi içsel sonuçlara ve kültürlerarası ortamlarda etkili ve uygun iletişim ve davranış olarak ifade edilen dışsal sonuçlara uzanmaktadır. Aynı unsurları içeren Süreç Modeli ise kültürlerarası yeterliliğin sürekli gelişen bir süreç olduğunu vurgulamaktadır (Deardorff, 2006: 254-257; Temel Eğilim ve Yalçın, 2016: 19; Griffith vd., 2016: 4; Tsatzali vd., 2025: 4).

Yukarıda ele alınan modeller, kültürlerarası yeterliliğin farklı bileşenler ve gelişim süreçleri üzerinden kavramsallaştırılabildiğini göstermektedir. Bununla birlikte, farklı yaklaşımlara rağmen kültürlerarası yeterliliğin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç temel boyutu kapsadığı konusunda literatürde genel bir görüş birliği bulunmaktadır (Gertsen, 1990: 346; Dehmel ve Sloane, 2011: 15; Chao, 2014: 84; Arasaratnam, 2009: 2; Kempen ve Engel, 2017: 41). Chen ve Starosta’ya (1996: 362) göre, bu üçlü yapı içerisinde kültürlerarası farkındalık (intercultural awareness) bilişsel boyutu, kültürlerarası duyarlılık (intercultural sensitivity) duyuşsal boyutu ve kültürlerarası beceriklilik (intercultural adroitness) davranışsal boyutu temsil etmektedir.

İlk olarak, bilişsel boyut, diğer bir ifadeyle kültürlerarası farkındalık, bireyin sözlü mesajları ve sözsüz ipuçlarını doğru biçimde algılayıp yorumlayabilmesini kapsamaktadır. Bu doğrultuda bireyin, etkileşimde bulunduğu kültürün değerleri, inançları, toplumsal yapısı, aile rolleri ve sosyal etkileşim normları gibi özelliklerine ilişkin bilgi sahibi olması gerekmektedir (Barker, 2016: 15). Bilişsel boyut ayrıca bireyin kendisine ve farklı kültürlerle ilişkin bilgisinin yanı sıra dil yeterliliği, farkındalık ve yeni kategoriler oluşturabilme becerisi gibi unsurları da içermektedir (Martin ve Nakayama, 2015: 17). Bir diğer boyut olan duyuşsal boyut, diğer bir ifadeyle kültürlerarası duyarlılık ise Chen ve Starosta (1997) tarafından bireyin kültürel farklılıkları anlamaya ve takdir etmeye yönelik olumlu duygular geliştirebilmesi ve bu doğrultuda kültürlerarası iletişimde uygun ve etkili davranışlar sergileyebilmesi olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda yazarlar kültürlerarası duyarlılığın öz saygı, öz izleme, açık fikirlilik, empati, etkileşime katılım ve yargılamayı erteleme

gibi özellikleri kapsadığını belirtmektedir (s. 5-9). Son olarak, davranışsal boyut olarak ele alınan kültürlerarası etkililik, bireyin kültürlerarası etkileşimlerde iletişim amaçlarına ulaşabilmek için sözlü ve sözsüz iletişim becerilerini uygun ve etkili biçimde kullanabilmesini ifade etmektedir. Bu boyut; mesaj becerileri, etkileşim yönetimi, davranışsal esneklik, kimlik yönetimi ve ilişki geliştirme gibi unsurları kapsamaktadır (Portalla ve Chen, 2010: 22).

Kültürlerarası yeterlilik, doğuştan sahip olunan bir özellik olmayıp öğrenme yolu ile süreç içerisinde geliştirilebilen bir yetkinlik olarak değerlendirilmektedir (Mancini-Cross, Backman ve Backman, 2012: 242). Bahsi geçen yeterliliğin geliştirilmesinde ise eğitim ve yükseköğretim kurumları temel bir rol üstlenmekte (Deardorff, 2011), 21. yüzyılın küreselleşen dünyasında öğrencilerin kültürlerarası yeterliliklerinin geliştirilmesi yükseköğretimin önemli misyonlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Taguchi, 2015: 344; Gregersen-Hermans, 2017). Bu misyonun gerçekleştirilmesi sürecinde, staj (Deardorff, 2011), kampüs içi küresel öğrenme ortamları (Wickline vd., 2020), yurt dışı eğitim (Williams, 2005) ve yapılandırılmış öğrenme deneyimleri (Nguyen, 2017) gibi farklı öğrenme süreçlerinden yararlanılmasının kültürlerarası yeterliliğin gelişimine katkı sağlayabileceği literatürde ifade edilmekte ve çeşitli araştırma bulgularıyla desteklenmektedir. Bununla birlikte, kültürlerarası yeterliliğin eğitim yoluyla geliştirilmesine yönelik bu gereklilik, giderek daha kültürel çeşitlilik gösteren turizm alanında ayrı bir önem taşımaktadır (Beydilli ve Kurt, 2020: 8).

Turizm endüstrisinin doğası gereği sahip olduğu uluslararası ve çok kültürlü yapı, endüstride istihdam edilen kişilerin gerek farklı kültürel geçmişlere sahip misafirler ile gerekse çalışma ortamındaki diğer bireylerle etkili bir şekilde iletişim kurabilmelerini gerekli kılmaktadır (Grobelna, 2015: 101). Dolayısıyla kültürlerarası yeterlilik, turizm profesyonellerinin mesleki faaliyetlerini etkili bir şekilde sürdürebilmeleri açısından önemli bir mesleki yeterlilik olarak ifade edilmektedir (Sucher ve Cheung, 2015: 102; Kuzmina vd., 2021: 3). Nitekim Hsiao vd.'nin (2021) çalışmasında, turizm endüstrisi çalışanlarının kültürlerarası yeterliliklerinin turistlerin hizmet deneyimleri ve davranışsal niyetleriyle olumlu yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda, kültürlerarası yeterlilik eğitiminin turizm eğitimi süreçlerinde aktif biçimde yer alması bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır (Shen vd., 2022: 36). Literatür incelendiğinde, turizm eğitimi bağlamında kültürlerarası yeterliliği ve ilişkili kavramları farklı açılardan ele alan çalışmaların bulunduğu görülmekle birlikte (Yürür, Koç, Taşkın ve Boz, 2018; Liu, Liu ve King, 2022; Wang, Yang ve Chen, 2023; Maneethai, 2025), bu alandaki bilimsel bilgi birikiminin bütüncül olarak değerlendirilmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda mevcut araştırmada, ilgili literatürün gelişiminin, temel araştırma eğilimlerinin ve bilgi yapısının bibliyometrik yöntemlerle ortaya konulması amaçlanmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu araştırmada, turizm ve konaklama eğitimi literatüründe kültürlerarası yeterlilik konusunun ele alınış biçimini, mevcut durumunu ve gelişim eğilimlerini ortaya koymak amacıyla bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz, büyük hacimli bilimsel verilerin incelenmesi ve analiz edilmesinde kullanılan yaygın ve sistematik bir araştırma yöntemidir (Donthu vd., 2021: 285). Geleneksel literatür incelemelerinden farklı olarak bibliyometrik analiz, bilimsel literatürün sistematik bir şekilde değerlendirilmesini sağlayarak araştırma eğilimlerinin, öne çıkan temaların ve araştırılan alanın genel yapısının ortaya konulmasını sağlamaktadır (Aria ve Cuccurullo, 2017: 959). Bu doğrultuda, bibliyometrik analiz kapsamında aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

Tablo 2. Araştırma Soruları

RQ1	Turizm eğitimi ve kültürlerarası yeterlilik alanındaki bilimsel yayınların yıllara göre gelişim eğilimi nasıldır?
RQ2	Bu alandaki bilimsel üretimin performans göstergeleri nelerdir?
RQ3	Alanın entelektüel yapısını oluşturan temel çalışmalar ve araştırmacılar hangileridir?
RQ4	Alanın kavramsal yapısı ve araştırma eğilimleri nasıl şekillenmektedir?
RQ5	Araştırma bulguları doğrultusunda gelecekte hangi araştırma yönelimleri öne çıkmaktadır?

Bibliyometrik analizler genellikle birkaç temel veri tabanı üzerinden gerçekleştirilmektedir (Aria ve Cuccurullo, 2017: 960; Karagöz ve Şeref, 2019: 127; Solmaz, 2024: 306). İlgili veri tabanları arasından ise Web of Science (WoS) ve Scopus, bibliyometrik araştırmalarda en sık kullanılan veri

tabanları arasında gösterilmektedir (Zhu ve Liu, 2020: 321; Öz ve Harman, 2025: 230). Bu kapsamda araştırmanın bibliyografik verileri için her iki veri tabanı da kullanılmış, veriler Web of Science (WoS) ve Scopus veri tabanlarından elde edilmiştir. Nitekim her iki veri tabanının farklı kapsama özelliklerine sahip olması (Mongeon ve Paul-Hus, 2016: 225–226), araştırma kapsamındaki yayınların daha kapsamlı bir veri seti içerisinde değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Araştırma kapsamında kullanılacak yayınların belirlenmesi noktasında sistematik bir arama stratejisi oluşturulmuştur. Bu bağlamda, öncelikle araştırma alanına ilişkin gerçekleştirilmiş benzer çalışmaların arama stratejileri incelenmiş, ardından araştırma alanını temsil eden kavramlar ile literatürde aynı olguyu tanımlamak amacıyla kullanılan eşdeğer ve ilişkili kavramlar belirlenmiştir. Böylelikle ilgili araştırma alanını temsil eden yayınların mümkün olduğunca kapsamlı ve bütüncül bir şekilde belirlenmesi amaçlanmıştır. Nitekim incelenen çeşitli bibliyometrik çalışmalarda da araştırma alanını temsil eden temel kavramların eşdeğer ve ilişkili kavramlarla birlikte kullanılarak kapsamlı arama stratejileri oluşturulduğu görülmektedir (Zawacki-Richter vd., 2019; Bond, Bedenlier, Marin ve Handel, 2021; Yang, Fleischer, Yang ve Huang, 2026; Çaprak, Yalçinkaya Akdemir, Brancu ve Şahin, 2026). Bu kapsamda oluşturulan arama denklemleri Web of Science veri tabanında Topic (TS), Scopus veri tabanında ise TITLE-ABS-KEY alanlarında uygulanmıştır. Araştırma sürecinde kullanılan arama denklemleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Web of Science ve Scopus Veri Tabanlarında Kullanılan Arama Denklemleri

Veri Tabanı	Arama Denklemi
Web of Science	TS=((tourism OR hospitality) AND ("intercultural competence" OR "intercultural competency" OR "cross-cultural competence" OR "cross cultural competence" OR "intercultural communication competence" OR "intercultural communicative competence" OR "intercultural sensitivity" OR "intercultural awareness" OR "intercultural effectiveness"))
Scopus	TITLE-ABS-KEY((tourism OR hospitality) AND ("intercultural competence" OR "intercultural competency" OR "cross-cultural competence" OR "cross cultural competence" OR "intercultural communication competence" OR "intercultural communicative competence" OR "intercultural sensitivity" OR "intercultural awareness" OR "intercultural effectiveness"))

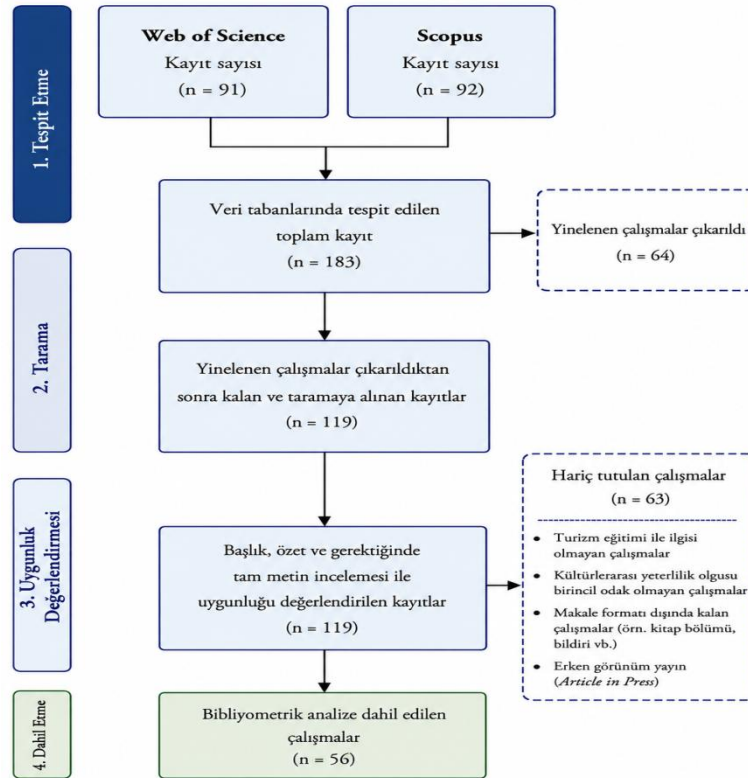
Tablo 3'te sunulan arama denklemleri kullanılarak Web of Science ve Scopus veri tabanlarında sistematik literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Arama işlemi 22 Temmuz 2026 tarihinde tamamlanmış olup, araştırmanın ilgili alandaki literatürü tarihsel gelişimiyle birlikte ortaya koyabilmesi amacıyla yayın yılına ilişkin herhangi bir sınırlama uygulanmamıştır. Araştırmanın temel amacı, turizm ve konaklama eğitimi literatüründe kültürlerarası yeterlilik olgusunu ele alan çalışmaları mümkün olduğunca kapsamlı biçimde belirlemek olduğundan, arama stratejisinde turizm ve konaklama alanını temsil eden temel kavramlar (tourism ve hospitality) kullanılarak ilgili literatürün geniş bir çerçevede taranması hedeflenmiştir. Bu yaklaşım sayesinde, yalnızca başlık, özet veya anahtar kelimelerinde doğrudan “tourism education (turizm eğitimi)” veya “hospitality education (konaklama eğitimi)” ifadelerine yer veren çalışmaların değil, turizm ve konaklama alanında kültürlerarası yeterliliği eğitim bağlamında ele alan çalışmaların da arama sonuçlarına dahil edilmesi amaçlanmıştır. Arama sonucunda elde edilen kayıtlar, önceden belirlenen dahil etme ve hariç tutma kriterleri doğrultusunda sistematik olarak değerlendirilmiş; araştırmanın kapsamı ile uyumlu olmayan çalışmalar araştırma kapsamı dışında bırakılarak bibliyometrik analiz için uygun nihai yayın seti oluşturulmuştur. Araştırmada kullanılan dahil etme ve hariç tutma kriterleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırmada Kullanılan Dahil Etme ve Hariç Tutma Kriterleri

Dahil Etme Kriterleri	Hariç Tutma Kriterleri
Web of Science veya Scopus veri tabanlarında indekslenmiş olması	İlgili veri tabanları dışında kalan yayınlar
Hakemli makale olması	Kitap, kitap bölümü, konferans bildirisi, editoryal mektup vb. yayın türleri
İngilizce dilinde yayımlanmış olması	İngilizce dışında yayımlanan çalışmalar

Turizm ve konaklama eğitimi bağlamında kültürlerarası yeterlilik olgusunu veya bu olguyu temsil eden ilişkili kavramlardan en az birini araştırma konusu olarak ele alması.	Turizm ve konaklama eğitimi bağlamı dışında kalan veya kültürlerarası yeterlilik olgusunu ya da bu olguyu temsil eden ilişkili kavramlardan herhangi birini araştırma konusu olarak ele almayan çalışmalar.
Tam metnine erişilebilmesi	Tam metnine erişilemeyen çalışmalar
	Erken görünüm (Article in Press) yayınlar

Araştırma kapsamında belirlenen dahil etme ve hariç tutma kriterleri doğrultusunda, elde edilen kayıtlar sistematik bir eleme sürecine tabi tutulmuştur. İlk olarak veri tabanlarından elde edilen kayıtlar birleştirilmiş, yinelenen çalışmalar veri setinden çıkarılmıştır. Ardından kalan çalışmalar başlık, özet ve tam metin düzeyinde incelenerek araştırmanın kapsamına uygunluk açısından değerlendirilmiştir. Eleme sürecinin aşamaları Page vd. (2021) tarafından önerilen ve sistematik derleme, literatür taraması ve meta-analiz gibi çalışmalarda kullanılan bir raporlama rehberi olan (Çuhadar, 2024: 209) PRISMA “Sistematik Derleme ve Meta-Analizler için Tercih Edilen Raporlama Öğeleri” (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) akış diyagramı doğrultusunda yürütülmüş olup, ilgili süreç Şekil 1’de sunulmaktadır.

Şekil 1. PRISMA Akış Diyagramı

Bibliyometrik analizlerde CiteSpace, VOSviewer, RStudio ve BibExcel gibi çeşitli yazılımlar kullanılmaktadır (Yiğitoğlu, 2023: 129). Bu kapsamda, araştırmada elde edilen bibliyografik verilerin analizinde R programı üzerinde çalışan Bibliometrix paketi ve bu paketin kullanıcı arayüzü olan Biblioshiny (Aria ve Cuccurullo, 2017) ile VOSviewer programı (Van Eck ve Waltman, 2010) birlikte kullanılmıştır. Bibliometrix paketi ağırlıklı olarak bibliyometrik analizlerin gerçekleştirilmesi, istatistiksel hesaplamaların yapılması ve verilerin yönetilmesi amacıyla tercih edilirken, VOSviewer ise özellikle ağ analizleri ile bibliyometrik ilişkilerin görselleştirilmesinde öne çıkmaktadır (Çetin, 2023: 557). Bu iki yazılımın birlikte kullanılmasıyla araştırma alanının entelektüel ve kavramsal yapısının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bibliyometrik analizlere ek olarak, araştırma kapsamında incelenen 56 çalışma, araştırmaların yöntemsel ve içeriksel özelliklerinin daha ayrıntılı biçimde ortaya konulması amacıyla içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, belirli olguları betimlemek ve nicelleştirmek amacıyla yazılı, sözlü veya görsel verilerden sistematik ve nesnel biçimde geçerli çıkarımlar yapılmasına olanak sağlayan bir araştırma yöntemi olarak ifade edilmektedir (Downe-Wamboldt, 1992: 314). İçerik analizinde, araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan kategoriler aracılığıyla incelenen

çalışmaların belirli özellikleri kodlanabilmekte ve elde edilen bulgular frekans ve yüzde değerleriyle özetlenebilmektedir (Gaur ve Kumar, 2018: 2-3). Bu doğrultuda çalışmalar; araştırma yöntemi, araştırma grubu, araştırma odağı ve ele alınan eğitimsel uygulama ve deneyimler açısından incelenerek belirlenen kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Eğitimsel uygulama ve deneyimlerin birden fazla kategoriye içerebilmesi nedeniyle yalnızca bu başlık altında çoklu kodlamaya izin verilmiştir. Elde edilen veriler frekans ve yüzde değerleri üzerinden değerlendirilmiştir.

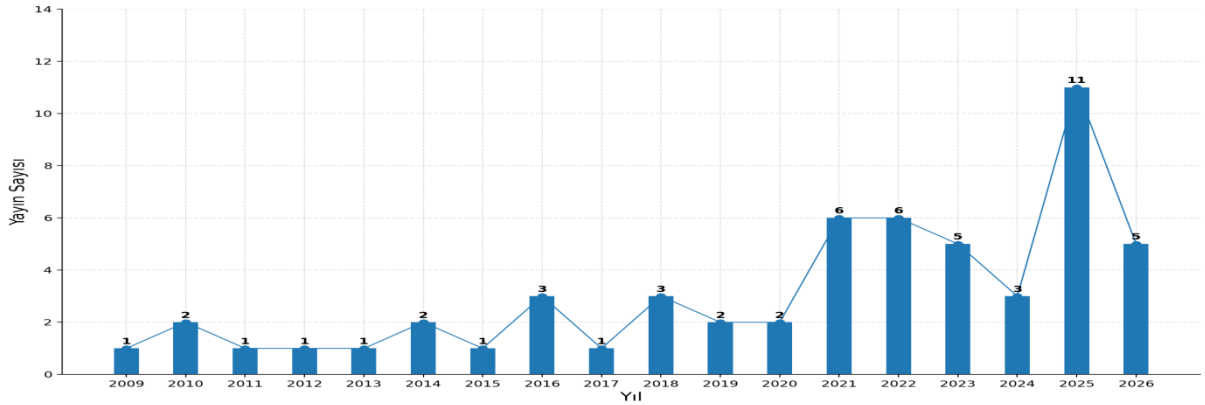
4. BULGULAR

Analize dahil edilen 56 çalışmanın betimsel özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 5'te sunulmaktadır:

Tablo 5. Çalışmalara Yönelik Betimsel Bulgular

Makale Sayısı: 56	Makale Başına Ortalama Yazar: 2,43
Dergi Sayısı: 44	Uluslararası Ortak Yazarlık Oranı: %19,64
Yayın Dönemi: 2009-2026	Anahtar Kelime Sayısı: 200
Toplam Yazar Sayısı: 130	Toplam Referans Sayısı: 2.071
Tek Yazarlı Çalışma Sayısı: 16	Makale Başına Ortalama Atıf: 9,45

Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya dâhil edilen çalışmaların 2009–2026 yılları arasında yayımlandığı ve 44 farklı dergide yer aldığı görülmektedir. Araştırmalar toplam 130 farklı yazar tarafından üretilmiş olup, çalışmaların %28,57'si tek yazarlı, %71,43'ü ise çok yazarlı olarak yayımlanmıştır. Makale başına düşen ortalama yazar sayısı 2,43, uluslararası ortak yazarlık oranı ise %19,64 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca veri setinde toplam 200 yazar anahtar kelimesi kullanılmış olup, bu durum yayın başına ortalama 3,57 yazar anahtar kelimesi kullanıldığını göstermektedir. Benzer şekilde, veri setinde yer alan toplam 2.071 referans dikkate alındığında makale başına ortalama 36,98 referans düştüğü belirlenmiştir. Yıllara göre gerçekleştirilen bilimsel yayın sayısına ilişkin bilgiler Şekil 2'de gösterilmektedir.

Şekil 2. Yıllara Göre Bilimsel Yayın Sayısı

Şekil 2 incelendiğinde, 2020 yılına kadar konuya ilişkin yayın sayısının düşük ve dalgalı bir seyir izlediği, 2021 yılından itibaren ise artış eğiliminin başladığı görülmektedir. Araştırma döneminde en yüksek yayın sayısına 2025 yılında (n = 11) ulaşılmıştır. Buna karşın, 2026 yılına ait yayın sayısı veri toplama tarihine kadar indekslenen çalışmaları yansıttığından önceki yıla göre daha düşük görünmektedir. Genel olarak bulgular, son yıllarda turizm eğitimi ve kültürlerarası yeterlilik konularına yönelik akademik ilginin artış eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Araştırma alanının gelişimine katkı sunan temel yazar, dergi ve ülkelerin belirlenmesi amacıyla üretkenlik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda araştırma alanına en fazla katkı sağlayan yazarlar, dergiler ve ülkeler Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6. Araştırma Alanının En Üretken Yazarları, Dergileri ve Ülkeleri

Yazarlar	f	Dergiler	f	Ülkeler	f
Choi S	3	Journal of Teaching in Travel & Tourism	8	ABD	14
Luka I	2	Journal of Hospitality & Tourism Education	4	Çin	9
Wang M	2	Journal of Hospitality Leisure Sport & Tourism Education	2	İspanya	6
Yang L	2	Journal of International Students	2	Güney Kore	4

Yang W	2		Portekiz	3
			Birleşik Krallık	3

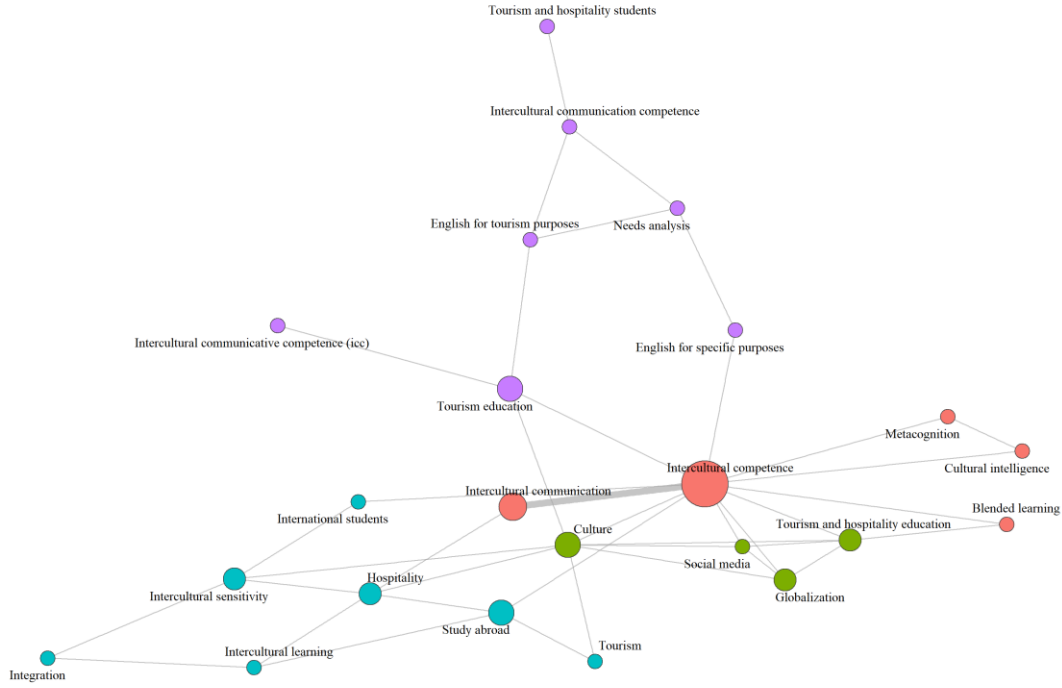
Tablo 6'da araştırma alanına en fazla katkı sağlayan yazarlar, dergiler ve ülkeler sunulmaktadır. Tablo incelendiğinde, yayınların belirli dergilerde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle Journal of Teaching in Travel & Tourism sekiz yayın ile araştırma alanında en fazla yayına ev sahipliği yapan dergi olurken, Journal of Hospitality & Tourism Education dört yayın ile ikinci sırada yer almaktadır. Ülke dağılımı incelendiğinde Amerika Birleşik Devletleri'nin 14 yayın ile ilk sırada yer aldığı, bunu Çin (n = 9) ve İspanya'nın (n = 6) izlediği görülmektedir. Yazar üretkenliği açısından değerlendirildiğinde ise yalnızca beş araştırmacının birden fazla yayına sahip olduğu, Choi S'nin üç yayın ile araştırma alanında en fazla yayına sahip yazar olduğu belirlenmiştir. Araştırma alanına katkı sağlayan yazarlar, dergiler ve ülkelerin belirlenmesinin ardından, literatürde en fazla atıf alan çalışmalar incelenmiştir.

Tablo 7. En Fazla Atıf Alan Çalışmalar

Yazar	Yıl	Makale Başlığı	Toplam Atıf	Ortalama Atıf/Yıl
Brown L.	2009	<i>The Transformative Power of the International Sojourn: An Ethnographic Study of the International Student Experience</i>	217	12,06
Jhaiyanuntana A., ve Nomnian, S.	2020	<i>Intercultural Communication Challenges and Strategies for the Thai Undergraduate Hotel Interns</i>	37	5,29
Shadiev R.	2022	<i>A Systematic Review Study on Integrating Technology-Assisted Intercultural Learning in Various Learning Context</i>	35	7,00
Wang M.	2023	<i>The Effectiveness of ICT-Enhanced Learning on Raising Intercultural Competencies and Class Interaction in a Hospitality Course</i>	24	6,00
Bae S., ve Song, H.	2017	<i>Intercultural Sensitivity and Tourism Patterns among International Students in Korea: Using a Latent Profile Analysis</i>	23	2,30

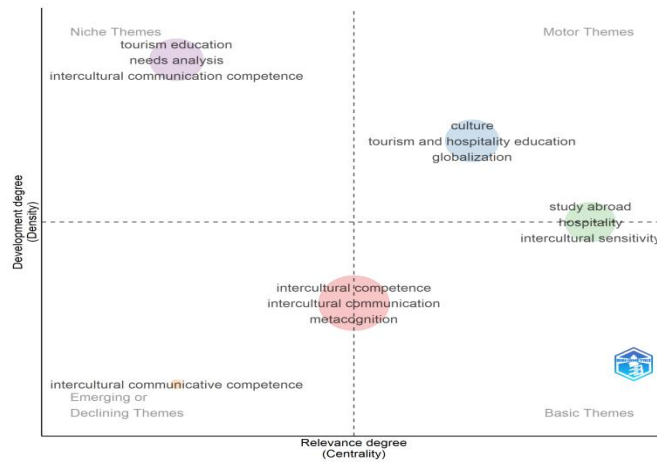
Tablo 7'de araştırma alanında en fazla atıf alan ilk beş çalışma sunulmaktadır. Tablo incelendiğinde, Brown (2009) tarafından gerçekleştirilen “The Transformative Power of the International Sojourn: An Ethnographic Study of the International Student Experience” başlıklı çalışmanın 217 atıf ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmayı sırasıyla Jhaiyanuntana ve Nomnian (2020), Shadiev (2022), Wang (2023) ve Bae ve Song (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar takip etmektedir. Ayrıca yıllık ortalama atıf değerleri incelendiğinde, Brown (2009) çalışmasının 12,06 ile en yüksek ortalama atıf değerine sahip olduğu, Shadiev (2022) ve Wang (2023) çalışmalarının da yıllık ortalama atıf değerleri bakımından ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Araştırma alanında öne çıkan kavramları belirlemek amacıyla öncelikle yazar anahtar kelimelerinin kullanım sıklıkları incelenmiştir. İnceleme sonucunda en sık kullanılan anahtar kelimenin 19 kullanım ile “intercultural competence” olduğu görülmüştür. Bu anahtar kelimeyi sırasıyla “intercultural communication” (5), “culture” (4), “study abroad” (4), “tourism education” (3), “globalization” (3), “hospitality” (3), “intercultural communicative competence” (3), “intercultural sensitivity” (3) ve “tourism and hospitality education” (3) anahtar kelimeleri takip etmektedir. Anahtar kelimelerin kullanım sıklıklarının belirlenmesinin ardından, bu kavramlar arasındaki ilişkileri ve araştırma alanının kavramsal yapısını ortaya koymak amacıyla anahtar kelime eş-oluşum ağı oluşturulmuş ve Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3. Yazar Anahtar Kelimelerine İlişkin Eş-Oluşum Ağı

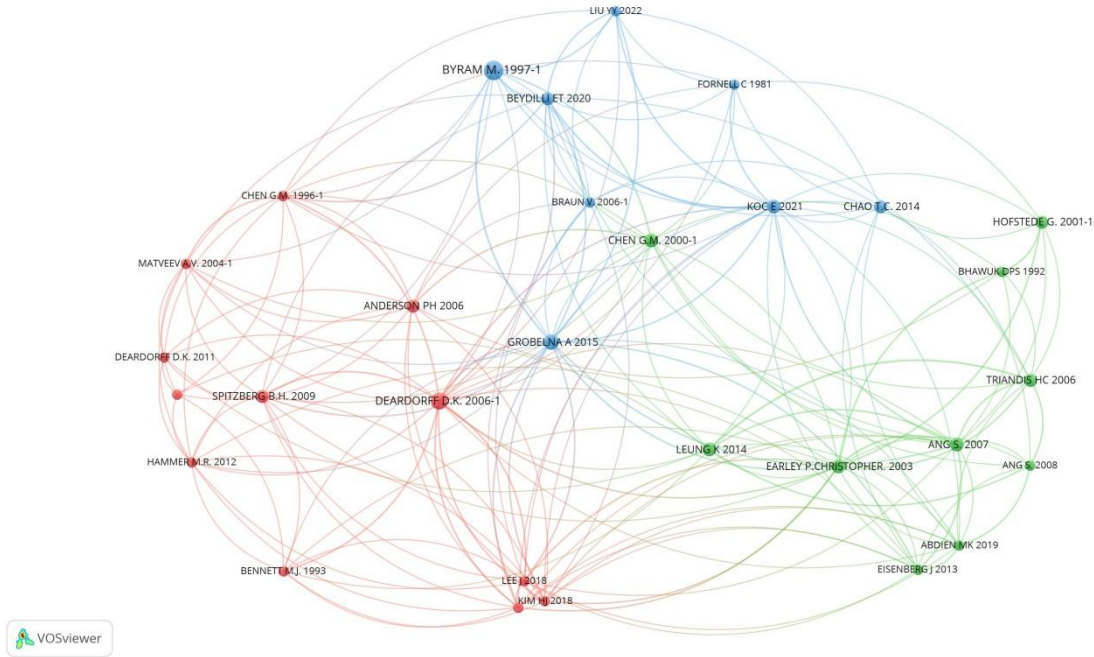
Şekil 3 incelendiğinde, yazar anahtar kelimelerinin dört farklı küme altında toplandığı görülmektedir. Ağın merkezinde yer alan ve en büyük düğümü oluşturan “intercultural competence” anahtar kelimesinin diğer birçok anahtar kelime ile doğrudan bağlantı kurduğu görülmektedir. Bu anahtar kelime; “intercultural communication”, “culture”, “tourism education”, “tourism and hospitality education”, “globalization”, “study abroad” ve “cultural intelligence” gibi kavramlarla birlikte kullanılmıştır. Bunun yanında, “tourism education”, “intercultural sensitivity” ve “tourism and hospitality education” anahtar kelimeleri etrafında kümelenen kavramların da kendi aralarında ilişki gösterdiği görülmektedir. Elde edilen eş-oluşum ağı, araştırma alanında kullanılan yazar anahtar kelimelerinin dört farklı tematik küme altında bir araya geldiğini göstermektedir. Anahtar kelimeler arasındaki eş-oluşum ilişkilerinin belirlenmesinin ardından, araştırma alanında öne çıkan temaların gelişmişlik düzeyi ve araştırma alanı içerisindeki konumlarını ortaya koymak amacıyla tematik harita (Thematic Map) analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4. Araştırma Alanına İlişkin Tematik Harita

Şekil 4 incelendiğinde araştırma alanında dört farklı tematik kümenin olduğu görülmektedir. Motor temalar bölümünde “culture”, “tourism and hospitality education” ve “globalization”

kavramlarının yer aldığı görülmektedir. Basic Themes bölümünde ise “study abroad”, “hospitality” ve “intercultural sensitivity” kavramlarından oluşan küme yer almaktadır. Niche Themes bölümünde “tourism education”, “needs analysis”, “english for tourism purposes” ve “intercultural communication competence” kavramlarının aynı tema altında toplandığı görülmektedir. Emerging or Declining Themes bölümünde ise “intercultural communicative competence” kavramı yer almaktadır. Bunun yanında, “intercultural competence”, “intercultural communication” ve “metacognition” kavramlarından oluşan kümenin haritanın merkezine yakın konumlandığı ve farklı temalarla ilişki kuran bir yapı sergilediği görülmektedir. Çalışmaların entelektüel yapısını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen ortak atıf analizi Şekil 5’te gösterilmektedir.

Şekil 5. Ortak Atıf Analizi

Şekil 5 incelendiğinde, ortak atıf ağının üç temel kümeden oluştuğu görülmektedir. Kırmızı kümede Deardorff, Anderson, Chieffo ve Hammer; yeşil kümede Ang, Earley, Leung, Hofstede ve Triandis; mavi kümede ise Byram, Grobelna, Koç ve Beydilli gibi çalışmalar öne çıkmaktadır. Kümelerin genel yapısı değerlendirildiğinde kırmızı kümenin kültürlerarası yeterlilik ve iletişim, yeşil kümenin kültürel zekâ ve kültürel farklılıklar, mavi kümenin ise kültürlerarası iletişim ve turizm bağlamındaki çalışmalar etrafında yoğunlaştığı görülmektedir.

Verilen bilgilere ek olarak, kültürlerarası yeterlilik ve turizm eğitimi bağlamında gerçekleştirilen araştırmaların mevcut durumunu ve literatürde öne çıkan araştırma eğilimlerini daha ayrıntılı biçimde ortaya koymak amacıyla içerik analizi gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8. İçerik Analizi Bulguları

Boyut	Alt kategori	f	%
Araştırma yöntemi	Nicel	17	30,36
	Karma	15	26,79
	Nitel	15	26,79
	Kavramsal / Derleme	9	16,07
Araştırma grubu	Öğrenciler	36	64,29
	Turizm ve konaklama endüstrisi çalışanları	3	5,36
	Mezunlar	1	1,79
	Öğretim elemanları / eğitimciler	1	1,79

Boyut	Alt kategori	f	%
	Karma katılımcı grubu	5	8,93
	Katılımcı grubu bulunmayan çalışmalar	10	17,86
Araştırma odağı	Kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesi	30	53,57
	Kültürlerarası yeterliliğin incelenmesi ve değerlendirilmesi	15	26,79
	Eğitimsel yapı ve yaklaşımların geliştirilmesi	11	19,64
Eğitimsel uygulama / deneyim	Sınıf içi ve deneyimsel öğrenme uygulamaları	27	48,21
	Saha, staj ve uluslararası/kültürlerarası deneyimler	18	32,14
	Teknoloji destekli ve sanal öğrenme uygulamaları	15	26,79
	Belirli bir eğitimsel uygulama/deneyim içermeyen çalışmalar	19	33,93

Araştırma yöntemi açısından çalışmaların %30,36'sının nicel, %26,79'unun karma, %26,79'unun nitel ve %16,07'sinin kavramsal/derleme türünde olduğu görülmektedir. Araştırma gruplarında ise öğrenciler %64,29 ile en büyük grubu oluşturmaktadır. Bunu katılımcı grubu bulunmayan çalışmalar (%17,86), karma katılımcı grupları (%8,93), turizm ve konaklama endüstrisi çalışanları (%5,36), mezunlar (%1,79) ve öğretim elemanları/educatörler (%1,79) izlemektedir. Turizm ve konaklama endüstrisi çalışanlarını ele alan üç çalışma, turizm personelinin veri toplamasına rağmen turizm eğitiminin geliştirilmesine yönelik çıkarımlar sunması, eğitim gereksinimlerini ele alması veya kültürlerarası yeterliliğin eğitim yoluyla geliştirilmesine ilişkin değerlendirmeler içermesi nedeniyle kapsamda tutulmuştur.

Araştırma odağı kapsamında, çalışmaların kültürlerarası yeterliliği hangi temel amaç doğrultusunda ele aldığı dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmaların %53,57'si öğrenci ya da katılımcıların bireysel kültürlerarası yeterliliklerinin geliştirilmesini doğrudan ele almaktadır. Kültürlerarası yeterliliğin mevcut durumunu, düzeyini, ilişkili faktörleri veya farklı değişkenlerle ilişkisini inceleyen çalışmaların oranı %26,79'dur. Eğitimsel yapı ve yaklaşımların geliştirilmesine odaklanan çalışmalar (%19,64) ise bireysel yeterlilikteki değişimden çok müfredat, ders, program, model veya öğretim yaklaşımı gibi eğitimsel unsurları ele almaktadır.

Eğitimsel uygulama/deneyim boyutunda ise çalışmalarda doğrudan kullanılan veya incelenen eğitimsel uygulamalar dikkate alınmıştır. Buna göre çalışmaların %48,21'inde sınıf içi ve deneyimsel öğrenme uygulamaları, %32,14'ünde saha, staj ve uluslararası/kültürlerarası deneyimler, %26,79'unda teknoloji destekli ve sanal öğrenme uygulamaları yer almaktadır. Teknoloji destekli uygulamalar çevrim içi iş birliği, sanal etkileşim, sosyal medya ve dijital öğrenme araçları gibi uygulamaları kapsamaktadır. Çalışmaların %33,93'ünde ise belirli bir eğitimsel uygulama ya da deneyim bulunmamaktadır; bu grupta daha çok kültürlerarası yeterliliği, eğitim gereksinimlerini veya eğitimsel yaklaşımları inceleyen ancak somut bir uygulamayı doğrudan gerçekleştirilmeyen çalışmalar yer almaktadır. Bir çalışma birden fazla eğitimsel uygulama içerebildiğinden bu boyutta çoklu kodlama yapılmış ve frekansların toplamı 56'yı, yüzdelerin toplamı ise %100'ü aşmıştır.

5. SONUÇ

Küresel çevrede yaşanan dönüşümler, bireylerin farklı kültürel bağlamlarda yaşama ve çalışma gereksinimini artırırken, yükseköğretim kurumlarından da küresel düzeyde faaliyet gösterebilecek mezunlar yetiştirmesi beklenmektedir (Gregersen-Hermans, 2017: 67). Bu bağlamda kültürlerarası yeterlilik, turizm endüstrisi açısından önem taşımasının yanı sıra turizm eğitiminin hedeflerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Gosling, 2024: 399). Bu noktadan hareketle mevcut araştırmada, turizm eğitimi ve kültürlerarası yeterlilik alanındaki literatürün gelişiminin, temel araştırma eğilimlerinin ve bilgi yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen analizler neticesinde elde edilen bulgular, ilgili literatür çerçevesinde değerlendirilerek tartışılmıştır.

İlk olarak, incelenen çalışmaların yıllara göre gelişimi incelendiğinde, yayınların özellikle 2021 yılı sonrasında belirgin bir şekilde arttığı görülmektedir (Bkz. Şekil 2). Elde edilen bu bulgu, kültürlerarası yeterlilik ve ilişkili kavramları inceleyen çeşitli bibliyometrik araştırmaların bulgularıyla da paralellik göstermektedir. Gao, Chen ve Song (2023), kültürlerarası yeterlilik alanındaki yayınların 2020 ve 2021 yıllarında yüksek düzeylere ulaştığını belirlerken, Çaprak vd.

(2026) turizm ve konaklama alanındaki kültürel zekâ çalışmalarının 2021 yılında en yüksek sayıya ulaştığı bulgusunu ortaya koymuştur. Bu noktada, söz konusu artışın COVID-19 pandemisiyle ilişkilendirilmesi ve bu bağlamda değerlendirilmesi mümkün görünmektedir. Nitekim Kulich vd. (2021), pandemiyle birlikte kültürlerarası ilişkiler ve etkileşim biçimlerinde yaşanan değişimlere dikkat çekerek, kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesi ile çevrim içi kültürlerarası etkileşimlerin araştırılması gereken konular arasında değerlendirmiştir. Benzer şekilde Gao, Chen ve Song (2023) ile Çaprak vd. (2026) da gözlemledikleri yayın eğilimlerinin COVID-19 pandemisi bağlamında değerlendirilebileceğini ifade etmiştir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulguya göre, bilimsel üretimde Amerika Birleşik Devletleri 14 yayınlı ilk sırada yer alırken, Çin dokuz yayınlı onu izlemektedir. İlgili bulgu, literatürde yer alan bazı çalışmalarla paralellik gösterirken (Gao vd., 2023; Yang vd., 2026), özel amaçlı İngilizce eğitimi ve turizm ve konaklama alanındaki kültürel zekâ gibi farklı bağlamlarda gerçekleştirilen çalışmalardan farklılaşmaktadır; nitekim söz konusu çalışmalarda Çin bilimsel üretim açısından ilk sırada yer almaktadır (Sreelakshmi ve Vijayakumar, 2026; Çaprak vd., 2026). Bu farklılık, ülkelerin bilimsel üretimdeki konumlarının araştırmanın ele alındığı bağlama göre değişebildiğini göstermektedir. Mevcut araştırmada ABD'nin öne çıkması, ülkenin kültürel çeşitliliği ve kültürlerarası konulara yönelik yerleşik akademik ilgisiyle (Yang vd., 2026: 5); Çin'in öne çıkması ise turizm ve konaklama endüstrisinin uluslararasılaşmasıyla birlikte kültürlerarası yeterliliğe sahip iş gücüne duyulan gereksinimle (Shen vd., 2022: 34) ilişkilendirilebilir. Yazar ve dergi üretkenliği açısından ise Choi'nin üç yayınlı en üretken yazar olduğu, Journal of Teaching in Travel & Tourism ile Journal of Hospitality & Tourism Education dergilerinin yayın sayısı bakımından öne çıktığı görülmektedir (Bkz. Tablo 6).

Anahtar kelime ve tematik yapı bulguları, kültürlerarası yeterliliğin incelenen literatürün merkezinde yer aldığını ve kültürlerarası iletişim, kültür, küreselleşme ve yurt dışı eğitim gibi farklı kavramlarla ilişkilendirildiğini göstermektedir (Bkz. Şekil 3 ve Şekil 4). Ortak atıf analizinde de araştırmacıların farklı kümelerde gruplanması, alanın farklı entelektüel kaynaklardan beslendiğine işaret etmektedir. Benzer şekilde Yang vd. (2026: 12) de kültürlerarası yeterlilik araştırmalarının eğitim, uluslararasılaşma ve teknoloji aracılı etkileşim gibi farklı bağlamlara genişlediğini belirtmektedir. Bu noktada, kültürlerarası yeterlilik alanında, kavramın ele alındığı disipline göre değişen otuzdan fazla ilişkili terimin kullanılması da (Deardorff, 2023) dikkate alındığında, mevcut bulgular kültürlerarası yeterliliğin merkezi konumuna karşın incelenen literatürün kavramsal açıdan çeşitlilik gösterdiğine işaret etmektedir.

Araştırmada gerçekleştirilen içerik analizi sonucunda ise çalışmaların büyük ölçüde öğrenciler üzerinde yoğunlaştığı ve araştırma odağının çoğunlukla kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesine yöneldiği görülmektedir (Bkz. Tablo 8). Turizm eğitimi bağlamında öğrencilerin başlıca araştırma grubunu oluşturması beklenen bir durum olmakla birlikte, kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesinde eğitimciler, etkileşim olanakları ve üniversite ortamı gibi eğitim sürecinin merkezinde olan unsurların da önem taşıdığı belirtilmektedir (Gegersen-Hermans, 2017: 75; Shen vd., 2022: 39-40). Bu açıdan, mevcut araştırmada söz konusu unsurlara ve eğitimsel yapılara odaklanan çalışmaların görece sınırlı bir yer tuttuğu görülmektedir. Eğitimsel uygulamalar açısından ise çalışmaların sınıf içi ve deneyimsel öğrenme, saha ve uluslararası deneyimler ile teknoloji destekli öğrenme gibi farklı uygulama türlerine yayıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Gosling (2024) uluslararası stajların, Maneethai (2025) deneyimsel öğrenme etkinliklerinin, Wang vd. (2023) teknoloji destekli uygulamaların, Shadiev ve Dang (2022) ise teknoloji aracılı kültürlerarası öğrenme ortamlarının kültürlerarası yeterlilik ve ilişkili unsurların geliştirilmesindeki rolünü vurgulamaktadır. Bu çalışmalar, farklı eğitim yöntemlerinin kültürlerarası yeterlilik ve bu kavram ile ilişkilendirilen unsurların gelişimine katkı sağlayabildiğini göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma bulguları turizm ve konaklama eğitimi bağlamında kültürlerarası yeterliliğe yönelik akademik ilginin son yıllarda arttığını ve ilgili literatürün farklı kavramsal yaklaşımlar ve eğitimsel uygulamalar çerçevesinde şekillendiğini göstermektedir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen araştırmanın, bibliyometrik analizler ile içerik analizini birlikte kullanarak alanın bilimsel yapısının ve araştırma eğilimlerinin bütüncül biçimde değerlendirilmesine katkı sunacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, araştırmada eğitimciler ile eğitimsel yapı ve yaklaşımlara odaklanan çalışmaların görece sınırlı kaldığının ortaya konulması, alanda daha az ele alınan araştırma grupları ve konuların görünür hale gelmesine olanak

sağlamaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırma kapsamında elde edilen bulgular, gelecek araştırmalarda eğitimciler, kampüs ortamı ve etkileşim olanakları gibi eğitim sürecini meydana getiren diğer unsurların daha fazla ele alınmasının ve kültürlerarası yeterliliğin bireysel düzeyde geliştirilmesinin yanında eğitimsel yapı ve yaklaşımlara daha fazla odaklanılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Uygulamaya yönelik olarak ise araştırma kapsamında belirlenen sınıf içi ve deneyimsel öğrenme, saha ve uluslararası deneyimler ile teknoloji destekli öğrenme uygulamaları gibi farklı eğitim yöntemlerinin, turizm eğitiminde kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesine yönelik süreçlerde eğitimcilere ve program geliştiricilere yol gösterici olabileceği, dolayısıyla kültürel çeşitliliğin yoğun olduğu turizm endüstrisinde görev alacak öğrencilerin mesleki yaşama hazırlanmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Öte yandan, gerçekleştirilen araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, araştırmanın kapsamı Web of Science ve Scopus veri tabanlarında indekslenen, İngilizce dilinde yayımlanmış hakemli dergi makaleleri ile sınırlandırılmıştır. İngilizce dışındaki dillerde yayımlanan çalışmaların kapsam dışında bırakılması, araştırmanın dil açısından temel sınırlılıklarından birini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, araştırmanın belirlenen arama terimleri ile dahil etme ve hariç tutma kriterleri doğrultusunda yürütülmesi de araştırmanın kapsamına ilişkin bir diğer sınırlılığı oluşturmaktadır. Ayrıca taramanın Temmuz 2026'da tamamlanması nedeniyle 2026 yılına ilişkin bulgular yılın tamamını yansıtmamaktadır. Bu sınırlılıklar doğrultusunda gelecek araştırmalarda farklı veri tabanları ve yayın türleri ile Türkçe ve diğer dillerde yayımlanan çalışmaların kapsama dahil edilmesinin alanın daha geniş bir çerçevede değerlendirilmesine olanak sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, O. K. (1991). *Türkiye’de turizm eğitimi ve etkenliği*. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No: 439.
- Akarçay Ulutaş, D. (2020). Sosyal hizmette kültürel yetkinlik eğitimi: İçeriğe yönelik bir sistematik derleme çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 1248-1277.
- Aksu, M., & Bucak, T. (2012). Mesleki turizm eğitimi. *Journal of Aksaray University Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 4(2), 7-18.
- Amoah, V. A., & Baum, T. (1997). Tourism education: Policy versus practice. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 9(1), 5-12.
- Arasaratnam, L. A. (2009). The development of a new instrument of intercultural communication competence. *Journal of Intercultural Communication*, 9(2), 1-8.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Austin, A. (2012). Challenges and visions for higher education in a complex world: Commentary on Barnett and Barrie. *Higher Education Research and Development*, 31(1), 57-64.
- Avcıkurt, C., & Karaman, S. (2002). Lisans eğitimi veren turizm okullarının ders programlarının karşılaştırılması. İçinde: *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop* (ss. 53-65). T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Ayaz, N., & Çufalı, F. (2025). Lisans öğrencilerinin turizm eğitimi algısı ve beklentileri. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 151-166.
- Aymankuy, Y., & Aymankuy, Ş. (2002). Önlisans ve lisans düzeyindeki turizm eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarının bulundukları yerlerin analizi ve turizm eğitimi için öneri bir model. İçinde: *Turizm Eğitimi Konferans – Workshop* (ss. 29-42). T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Badu-Baiden, F., Agyeiwaah, E., & Osei, B. A. (2025). Understanding intercultural communication competence in tourism and hospitality education. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 25(2), 82-108. <https://doi.org/10.1080/15313220.2025.2493902>
- Bae, S. Y., & Song, H. (2017). Intercultural sensitivity and tourism patterns among international students in Korea: Using a latent profile analysis. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(4), 436-448. <https://doi.org/10.1080/10941665.2016.1276087>
- Barker, G. G. (2016). Cross-cultural perspectives on intercultural communication competence. *Journal of Intercultural Communication Research*, 45(1), 13-30. <https://doi.org/10.1080/17475759.2015.1104376>
- Barrett, M., & Borghetti, C. (2025). What is intercultural competence? İçinde: P. Genkova & M. Flynn & M. Morley & M. Rašticová (Eds.), *Handbook of diversity competence: European perspectives* (pp. 93-108). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-69308-3_7

- Başbay, A., Kağnıcı, D. Y., & Sarsar, F. (2013). Eğitim fakültelerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının çokkültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 47-60.
- Bayer, E. (1998). Türkiye meslek yüksekokulları turizm eğitimi kalitesinin geliştirilmesinde sanal yöntemlerin rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(Güz), 145-156.
- Bennett, M. J. (1993). Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In R. M. Paige (Ed.), *Education for the intercultural experience* (2nd ed., pp. 21-71). Yarmouth, ME: Intercultural Press.
- Berka, S. (2021). The role of study abroad curricular interventions in engineering students' intercultural competence development. 2021 ASEE Annual Conference (26-26 Temmuz 2021).
- Beydilli, E. T., & Kurt, M. (2020). Comparison of management styles of local and foreign hotel chains in Turkey: A cultural perspective. *Tourism Management*, 79, 104018. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.104018>
- Bond, M., Bedenlier, S., Marin, V. I., & Handel, M. (2021). Emergency remote teaching in higher education: Mapping the first global online semester. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18(50), 1-24.
- Brown, L. (2009). The transformative power of the international sojourn: An ethnographic study of the international student experience. *Annals of Tourism Research*, 36(3), 502-521. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.03.002>
- Byram, M. (2021). *Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited*. Bristol: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781800410251>
- Campinha-Bacote, J. (2002). The process of cultural competence in the delivery of healthcare services: A model of care. *Journal of Transcultural Nursing*, 13(3), 181-184.
- Chao, T. C. (2014). The development and application of an intercultural competence scale for university EFL learners. *English Teaching & Learning*, 38(4), 79-124. <https://www.airitilibrary.com/Article/Detail/10237267-201412-201502100027-20150210002779-124>
- Chen, G. M. (2022). Building a global community: An intercultural communication perspective. *China Media Research*, 18(4), 1-26.
- Chen, G. M., & Starosta, W. J. (1996). Intercultural communication competence: A synthesis. *Annals of the International Communication Association*, 19(1), 353-383. <https://doi.org/10.1080/23808985.1996.11678935>
- Chen, G. M., & Starosta, W. J. (1997). A review of the concept of intercultural sensitivity. *Human Communication*, 1(1), 1-16.
- Choi, S., & Bae, J. S. (2022). Intercultural competence: Does a short-term international educational trip matter? *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 22(2), 105-125. <https://doi.org/10.1080/15313220.2021.1969530>
- Cooper, C., & Shepherd, R. (1997). The relationship between tourism education and the tourism industry: Implications for tourism education. *Tourism Recreation Research*, 22(1), 34-47.
- Çaprak, D., Yalçınkaya Akdemir, P., Brancu, L., & Şahin, F. (2026). Cultural intelligence in the tourism and hospitality industry: A bibliometric analysis. *Cogent Business & Management*, 13(1). <https://doi.org/10.1080/23311975.2026.2620839>
- Çelikkaya, H. (2016). *Eğitim bilimlerine giriş – eğitimcilik ve öğretmenlik*. Ankara: Nobel.
- Çetin, K. (2023). Gastronomi deneyimine ilişkin bilimsel bilginin haritalanması: Bibliyometrik bir analiz. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 551-574.
- Çuhadar, Y. (2024). Yoksul yanlısı turizm bağlamında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi: Web of Science örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 12(1), 204-226.
- Deardorff, D. K. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
- Deardorff, D. K. (2011). Assessing intercultural competence. *New Directions for Institutional Research*, 65-79. <https://doi.org/10.1002/ir.381>
- Deardorff, D. K. (2020). *Manual for developing intercultural competencies: Story Circles*. Paris: UNESCO & Routledge.
- Deardorff, D. K. (2023). Intercultural competence. İçinde P. Moy (Ed.), *Oxford Bibliographies in Communication*. Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/obo/9780199756841-0293>

- Dehmel, A. L. Y., & Sloane, P. F. E. (2011). Intercultural competence development in higher education study abroad programs: A good practice example. *Interculture journal: Online-Zeitschrift für interkulturelle Studien*, 10(15), 11-36.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Downe-Wamboldt, B. (1992). Content analysis: Method, applications, and issues. *Health Care for Women International*, 13(3), 313-321. <https://doi.org/10.1080/07399339209516006>
- EHL. (2026). EHL hospitality business school. Erişim adresi: <https://www.ehl.edu/en/about-ehl/our-history>, Erişim tarihi: 14.07.2026.
- Ertürk, M. (2023). Cumhuriyet Dönemi'nde Turizm Eğitimi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Cumhuriyet'in 100. Yılı), 679-699. <https://doi.org/10.21547/jss.1374342>.
- Fantini, A. (2007). Exploring and assessing intercultural competence (CSD Research Paper No. 07-01). St. Louis, MO: Washington University, Center for Social Development. <https://doi.org/10.7936/K7TB16CX>
- Fantini, A., & Tirmizi, A. (2006). *Exploring and assessing intercultural competence*. Brattleboro, VT: Federation of the Experiment in International Living.
- Fei, A., Chen, J., Lee, W., Xin, K., Behnke, C., & Gordon, S. (2025). Designing hospitality curriculum for the future: A comprehensive assessment of an undergraduate program in the United States. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 37(2), 138-153. <https://doi.org/10.1080/10963758.2025.2453736>
- Fidan, N., & Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Gao, H., Chen, L., & Song, B. (2023). A bibliometric literature review of intercultural competence from 2002 to 2022. *Journal of China-ASEAN Studies*, 3(2), 23-34.
- Gaur, A., & Kumar, M. (2018). A systematic approach to conducting review studies: An assessment of content analysis in 25 years of IB research. *Journal of World Business*, 53(2), 280-289. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2017.11.003>
- Gertsen, M. C. (1990). Intercultural competence and expatriates. *The International Journal of Human Resource Management*, 1(3), 341-362. <https://doi.org/10.1080/09585199000000054>
- Gosling, M. (2024). Enhancing cultural intelligence through international hospitality internships. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 36(4), 399-409. <https://doi.org/10.1080/10963758.2023.2193337>
- Gregersen-Hermans, J. (2017). Intercultural competence development in higher education. İçinde: D. K. Deardorff & L. A. Arasaratnam-Smith (Eds.), *Intercultural Competence in Higher Education* (pp. 67-82). London: Routledge.
- Griffith, R. L., Wolfeld, L., Armon, B. K., Rios, J., & Liu, O. L. (2016). Assessing intercultural competence in higher education: Existing research and future directions. Research Report ETS RR-16-25. Wiley Online Library.
- Grobelna, A. (2015). Intercultural challenges facing the hospitality industry. Implications for education and hospitality management. *Journal of Intercultural Management*, 7(3), 101-117. <https://doi.org/10.1515/joim-2015-0023>
- Gülduran, Ç. A., Çaprak, D., & Gürdoğan, A. (2020). Turizm işletmeciliği alanında lisansüstü eğitim alan öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık düzeyinin değerlendirilmesi üzerine nitel bir araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(4), 665-688.
- Hong, J. S., & Lee, M. H. (2005). Tourism and hospitality higher education in Taiwan. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 5(3), 167-196.
- Hsiao, A., Wang, Y., Ma, E., & Jin, X. (2021). Do culturally competent employees make for happy visitors? The case of a sports event in Australia. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 49, 624-634. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.11.016>
- Inui, Y., Wheeler, D., & Lankford, S. (2006). Rethinking tourism education: What should schools teach? *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 5(2), 25-36.
- Jhaiyanuntana, A., & Nomnian, S. (2020). Intercultural communication challenges and strategies for the Thai undergraduate hotel interns. *PASAA*, 59, 204-235. <https://doi.org/10.58837/CHULA.PASAA.59.1.9>
- Karagöz, B., & Şeref, İ. (2019). Yunus Emre ile ilgili araştırmaların bibliyometrik analizi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 123-141.
- Karaman, S. (2022). *Örgün turizm eğitimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kempen, R., & Engel, A. (2017). Measuring intercultural competence: development of a German short scale. *Interculture journal: Online-Zeitschrift für interkulturelle Studien*, 16(29), 39-60. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ss0ar-55722-7>

- Kim, H. J., & Jeong, M. (2018). Research on hospitality and tourism education: Now and future. *Tourism Management Perspectives*, 25, 119-122. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2017.11.025>
- Kotsaga, E. (2015). Cross-cultural training as critical factor of cultural intelligence in the hospitality industry. *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 10(2), 213-222.
- Kozak, M., & Kozak, N. (2016). Institutionalisation of tourism research and education: from the early 1900s to 2000s. *Journal of Tourism History*, 8(3), 275-299. <https://doi.org/10.1080/1755182X.2017.1284274>
- Kulich, S. J., Komisarof, A., Ripley Smith, L., & Cushner, K. (2021). Re-examining intercultural research and relations in the COVID pandemic. *International Journal of Intercultural Relations*, 80, A1-A6. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2020.12.003>
- Kuzmina, E. E., Sharonin, P. N., Tayupova, O. I., Shabanov, O. A., & Titova, A. D. (2021). Formation of intercultural competency in personnel training for international tourism. *Turismo: Estudos & Práticas (UERJ)*, 1, 1-8.
- Liu, Y. A. A., Tsai, C. T., Horng, J. S., & Lee, M. H. (2010). An initial inquiry of program evaluation framework for tourism higher education in Taiwan. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 10(1), 1-21.
- Liu, Y., Liu, J., & King, B. (2022). Intercultural communicative competence: Hospitality industry and education perspectives. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 30, 100371. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2022.100371>
- Luka, I., Vaidesvarans, S., & Vinklere, D. (2013). Educating tourism students for work in a multicultural environment. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 13(1), 1-29. <https://doi.org/10.1080/15313220.2012.729448>
- Mancini-Cross, C., Backman, K. F., & Backman, S. J. (2012). A case for utilization of a scaffolding case study in travel and tourism education. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 12, 242-259.
- Maneethai, D. (2025). Building intercultural competence in hospitality education: An experiential learning activity. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 25(2), 188-199. <https://doi.org/10.1080/15313220.2025.2484174>
- Martin, J. N., & Nakayama, T. K. (2015). Reconsidering intercultural (communication) competence in the workplace: A dialectical approach. *Language and Intercultural Communication*, 15(1), 13-28. <https://doi.org/10.1080/14708477.2014.985303>
- Mongeon, P., & Paul-Hus, A. (2016). The journal coverage of Web of Science and Scopus: A comparative analysis. *Scientometrics*, 106, 213-228.
- Muñoz, K. E., Roma, M., & Almiñe-Catacutan, M. (2025). Enhancing tourism students' intercultural skills with design thinking. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 36(3), 573-587. <https://doi.org/10.1080/13032917.2025.2451902>
- Nguyen, A. (2017). Intercultural competence in short-term study abroad. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 29(2), 109-127.
- Olalı, H. (1984). Türkiye'de turizm eğitiminin yapısı ve sorunları. İçinde: M. Korzay & A. Usluata & Ş. Yarcın & T. Var (Eds.), *Turizm Eğitimi Kongresi-Tebliğ ve Tartışmalar*. Boğaziçi Üniversitesi MYO Turizm İşletmeciliği Programı.
- Olçay, A. (2008). Türk turizminde eğitimin önemi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 383-390.
- Öz, E. B., & Harman, S. (2025). Web of Science veri tabanında sınır turizmi: Bilimsel haritalama ile bibliyometrik analiz. *Türk Coğrafya Dergisi*, 88, 227-239.
- Özer, N., & Atik, S. (2014). Eğitimin temel kavramları. İçinde: C. T. Uğurlu (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* (ss. 13-26). Eğitim Kitabı.
- Öztürk, Y., & Seyhan, K. (2005). Konaklama işletmelerinde sunulan hizmet kalitesinin artırılmasında işgören eğitiminin yeri ve önemi. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 121-140.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., & Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, 1-9.
- Pauze, E. F. (1993). Time for a new mission in hospitality education. *Hospitality & Tourism Educator*, 5(3), 61-62.
- Pelit, E., & Güçer, E. (2006). Turizm alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 139-164.
- Philips, A. K. (2023). Tourism education and workforce development. *Hospitality and Tourism Journal*, 1(1), 48-59.
- Portalla, T., & Chen, G. M. (2010). The development and validation of the intercultural effectiveness scale. *Intercultural Communication Studies*, 19(3), 21-37.

- Saatci, G., & Türkmen, S. (2020). Turizm öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin tespitine yönelik karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 1958-1970.
- Sangpikul, A. (2009). Internationalization of hospitality and tourism higher education: A perspective from Thailand. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9(1-2), 2-20. <https://doi.org/10.1080/15313220903041964>
- Sarı, E., & Özdi, T. (2022). Kültürlerarası yetkinlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(4), 219-232.
- Schwarzenthal, M., Schachner, M. K., Juang, L. P., & Van De Vijver, F. J. R. (2019). Reaping the benefits of cultural diversity: Classroom cultural diversity climate and students' intercultural competence. *European Journal of Social Psychology*, 50(2), 323-346. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2617>
- Seyfi, S., Nikjoo, A., & Samimi, M. A. (2019). Tourism higher education in Iran. Past, present and future directions. İçinde: C. Liu & H. Schanzel (Eds.), *Tourism Education and Asia* (ss. 63-80). Singapur: Springer.
- Shadiev, R., & Dang, C. (2022). A systematic review study on integrating technology-assisted intercultural learning in various learning context. *Education and Information Technologies*, 27, 6753-6785. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10877-6>
- Sheldon, P., Fesenmaier, D., Woeber, K., Cooper, C., & Antonioli, M. (2008). Tourism education futures, 2010-2030: Building the capacity to lead. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 7(3), 61-68.
- Shen, L. Y., Chen, S. C., & Qiu, Y. G. (2022). An investigation on the status of intercultural competence education in mainland China. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 34(1), 33-44. <https://doi.org/10.1080/10963758.2020.1868312>
- SHL. (2026). History. Erişim adresi: <https://www.shl.ch/en/about-us/history>, Erişim tarihi: 14.07.2026.
- Sinicrope, C., Norris, J., & Watanabe, Y. (2007). Understanding and assessing intercultural competence: A summary of theory, research, and practice (Technical report for the foreign language program evaluation project). University of Hawai'i at Mānoa.
- Solmaz, C. (2024). Turizm yazınında farklılıkların yönetimi ve kapsayıcılık araştırmalarının bibliyometrik analizi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 301-324.
- Spitzberg, B. H. (1991). Intercultural communication competence. In L. Samovar & R. Porter (Eds.), *Intercultural communication: A reader* (pp. 353-365). Belmont, CA: Wadsworth.
- Sreelakshmi, V. S. K., & Vijayakumar, S. (2026). Intercultural communicative competence in ESP research: A scientometric mapping of global trends, theoretical clusters, and pedagogical gaps (2003-2023). *Training, Language and Culture*, 10(2), 81-100. <https://doi.org/10.22363/2521-442X-2026-10-2-81-100>
- Sucher, W., & Cheung, C. (2015). The relationship between hotel employees' cross-cultural competency and team performance in multi-national hotel companies. *International Journal of Hospitality Management*, 49, 93-104. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2015.05.007>
- Taguchi, N. (2015). Cross-cultural adaptability and development of speech act production in study abroad. *International Journal of Applied Linguistics*, 25(3), 343-365.
- TDK. (2026). Kültür. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr>, Erişim tarihi: 18.08.2026
- Temel Eğinli, A., & Yalçın, M. (2016). Kültürlerarası yeterliliğin gelişmesi ve kültürlerarası uyum. *Global Media Journal TR Edition*, 7(13), 6-27.
- Timur, A. (1992). Türkiye'de turizm eğitiminin yapısı, uygulanan politikalar ve sonuçları. İçinde: *Turizm Eğitimi Workshop-Konferans* (ss. 47-53). T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Tsatsali, K., Beazidou, E., Stavropoulou, G., Botsoglou, K., & Andreou, G. (2025). The development and validation of the intercultural communicative competence evaluation instrument (ICCEI). *Cogent Education*, 12(1), 2464374. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2464374>
- Ural, A., & Pelit, E. (2002). Türkiye'de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren yüksek öğretim örgütlerinin örgütleniş biçimleri. İçinde: *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop* (ss. 75-86). T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Usta, Ö. (1995). *Turizm 1-2*. Altın Kitaplar.
- Ünlüönen, K. (1993). Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitim ve öğretimi. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6, 497-521.
- Ünlüönen, K., Temizkan, R., & Eivazi Gharamaleki, M. R. (2010). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından karşılaştırılması (1998-1999, 2003-2004 ve 2008-2009 öğretim yılları). *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 144-159. <https://izlik.org/JA28XW66JD>

- Ünlüöner, K., & Boylu, Y. (2005). Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(12), 11-32.
- Van Der Zee, K., Van Oudenhoven, J. P., Ponterotto, J. G., & Fietzer, A. W. (2013). Multicultural Personality Questionnaire: Development of a short form. *Journal of Personality Assessment*, 95(1), 118-124. <https://doi.org/10.1080/00223891.2012.718302>
- Van Eck, N., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523-538.
- Van Oudenhoven, J. P., Ward, C., & Masgoret, A. M. (2006). Patterns of relations between immigrants and host societies. *International Journal of Intercultural Relations*, 30, 637-651.
- Voogt, J., & Roblin, N. P. (2012). A comparative analysis of international frameworks for 21st century competences: Implications for national curriculum policies. *Journal of Curriculum Studies*, 44(3), 299-321.
- Wang, J., Ayres, H., & Huyton, J. (2010). Is tourism education meeting the needs of the tourism industry? An Australian case study. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 22(1), 8-14.
- Wang, M. J., Yang, L. Z., & Chen, T. L. (2023). The effectiveness of ICT-enhanced learning on raising intercultural competencies and class interaction in a hospitality course. *Interactive Learning Environments*, 31(2), 994-1006. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1815223>
- Wickline, V. B., Shea, A. M., Young, C. D., & Wiese, D. (2020). Increasing intercultural competence in undergraduate education: Study abroad is a viable way, but not the only way. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 32(3), 126-155.
- Wilberschied, L. F. (2015). Intercultural communicative competence: Literature review. *Cultural Encounters, Conflicts, and Resolutions*, 2(1), 1-16.
- Williams, T. R. (2005). Exploring the impact of study abroad on students’ intercultural communication skills: Adaptability and sensitivity. *Journal of Studies in International Education*, 9(4), 356-371.
- Wolff, F., & Borzikowsky, C. (2018). Intercultural competence by international experiences? An investigation of the impact of educational stays abroad on intercultural competence and its facets. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49(3), 488-514.
- Yang, C., Fleischer, M., Yang, K., & Huang, Q. (2026). Intercultural competence in vocational education and training: A systematic scoping review and research agenda. *Frontiers in Education*, 11, 1836757. <https://doi.org/10.3389/feduc.2026.1836757>
- Yang, P., Zhang, X., & Zhao, X. (2026). Bibliometric mapping of intercultural competence research in Web of Science (2015–2024): A CiteSpace analysis. *International Journal of Intercultural Relations*, 114. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2026.102458>
- Yığıtoğlu, V. (2023). Doğal afetler ve turizm konulu makalelerin bibliyometrik analizi. *Geographies, Planning & Tourism Studios*, 3(2), 126-139.
- YÖK Atlas. (2026). Tercih sihirbazı. Erişim adresi: <https://yokatlas.yok.gov.tr/>, Erişim tarihi: 16.07.2026.
- Yürür, S., Koç, E., Taşkın, C., & Boz, H. (2018). Factors influencing intercultural sensitivity of hospitality employees. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 22(1), 26-44. <https://doi.org/10.1080/15256480.2018.1547236>
- Zawacki-Richter, O., Marin, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(39), 1-27.
- Zehrer, A., & Mössenlechner, C. (2009). Key competencies of tourism graduates: The employers' point of view. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9(3-4), 266-287. <https://doi.org/10.1080/15313220903445215>
- Zhang, W., & Fan, X. (2005). Tourism higher education in China. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 5(1-2), 117-135.
- Zhu, J., & Liu, W. (2020). A tale of two databases: The use of Web of Science and Scopus in academic papers. *Scientometrics*, 123(1), 321-335.